

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Н.О.Урсу

«___»_____ 2019 р.

Дипломна робота

бакалавра

з теми: **«ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
В ТВОРАХ ХУДОЖНИКІВ»**

Виконала: студентка 4 курсу
напряму підготовки 6.020205
Образотворче мистецтво*
Мевша Олена Юріївна

Науковий керівник:

Демчик К. І.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: Бренюк А. Г.,

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОБРАЗ БОГОМАТЕРІ ЯК ПЕРЛИНА СВІТОВОГО ЖИВОПИСУ... 6	
1.1. Різновиди ікон Богоматері.....	6
1.2. Зображення Діви Марії художниками доби Ренесансу	12
РОЗДІЛ 2. КОПЮВАННЯ КАРТИН ВІДОМИХ ХУДОЖНИКІВ ЯК ВИТВІР МИСТЕЦТВА	24
2.1. Загальні відомості про мистецьку копію.....	24
2.2. Образ Мадонни та виконання копій робіт відомих художників	31
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КАРТИНИ РЕЛІГІЙНОЇ ТЕМАТИКИ П'ЄРА КЛОДА ФРАНСУА ДЕЛОРМА «ДІВА МАРІЯ»	37
3.1. Підготовка матеріалів для створення роботи	37
3.2. Поетапність виконання копії	37
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми. Релігія та віра завжди займали особливе місце у житті багатьох народів світу. Їхній вплив виливався в різних проявах творчості, зокрема в образотворчому мистецтві, а саме, в монументальному живописі (фреска, вітраж) та станковому (ікони, картини релігійної тематики), де митці передають своє бачання, ставлення, значення релігії у своєму житті та житті усіх, хто має Бога в серці.

Діва Марія завжди надихала художників, в усі часи і в усіх країнах їй присвячували скульптури, фрески, вівтарні образи і мозаїки. Лик Марії одухотворений, ніжний, строгий, повний любові до свого сина і до всіх віруючих. З багатьма образами Діви Марії пов'язані чудесні зцілення, в Вероні таких образів було більше двадцяти, і історії про чудеса обростали легендами і передавалися з покоління в покоління.

Ім'я Діви Марії завжди нерозривно пов'язується з чистотою, праведністю і лагідністю. А образ Марії-Мадонни – це образ Матері – доброї, всерозуміючої і всепрощаючої. До неї в усі часи звертали свої молитви віруючі, сподіваючись на допомогу і співчуття.

Мадонна (італ. *Madonna*, «Діва Марія») – традиційне для італійського і взагалі західноєвропейського мистецтва зображення Діви Марії з немовлям Ісусом (рідше – без нього). Нерідко їх супроводжують Іоанн Хреститель, свята Анна або інші святі.

Крім того, актуальність дослідження також полягає у тому, що проблема зображення Пресвятої Богородиці у світовому живописі ще не достатньо висвітлена у мистецтвознавчих джерелах і заслуговує на детальніше вивчення.

Саме тому **об'єктом** нашого дослідження є процес становлення та розвитку образу Пресвятої Богородиці у творчості різних художників, їхнє художньо-композиційне втілення цього образу в картинах станкового живопису різних країн світу.

Предметом дослідження є образ Пресвятої Богородиці, художньо-стильові особливості його зображення, значимість у творчості митців.

Мета дослідження: вивчення й аналіз питання інтерпретації та відтворення образів Пресвятої Богородиці в творах світових художників.

Завдання дослідження:

- вивчити картини із зображенням образу Діви Марії та дослідити інтерпретації його у творах світових художників;
- визначити різновиди ікон Богоматері у світовому живописі;
- дослідити зображення Мадонни художниками доби Ренесансу;
- проаналізувати специфічні особливості процесу створення копії картини;
- виявити основне значення копіювання картин різними художниками.

Для розв’язання поставлених завдань були використані такі загальнонаукові **методи дослідження:**

- *теоретичні* (аналіз архівних документів про родинний портрет, мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми);
- *практичні* (вивчення реального стану практики створення родинного портрету художниками різних часів та епох, аналізу картин у жанрі портретного живопису).

Теоретична і практична значимість даної роботи полягає в тому, що результати проведеного дослідження можуть використовуватись педагогами художньо-естетичного циклу при підготовці до проведення уроків з образотворчого мистецтва та художньої культури, виховних заходів та факультативних занять із зазначених предметів.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що в роботі на основі систематизації, узагальнення й аналізу значного за обсягом фактичного матеріалу здійснено комплексний розгляд інтерпретації образу Пресвятої Богородиці у картинах художників. Було узагальнено та систематизовано різновиди ікон Богоматері.

Апробація результатів дослідження та публікації: за результатами дослідження було виголошено доповідь на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2018–2019 навчальному році (24–25 квітня 2019 року, м. Кам’янець-Подільський) та опубліковано статтю:

Мевша О. Ю. Специфіка копіювання картин в образотворчому мистецтві: теоретичний аспект // Збірник наукових праць студентів і магістрантів мистецьких спеціальностей педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2019. Вип. XII. С. 119 – 122.

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (49 найменувань), додатків. Загальний об'єм роботи становить 65 сторінок. Об'єм основного тексту викладений на 45 сторінках.

ВИСНОВКИ

В образі Пресвятої Діви Марії укладене божественне диво зародження життя, і земний шлях звичайної жінки, доля якої виявилася далеко не безхмарною. Кожен живописець вкладав у її образ щось своє, згідно своїм думкам і почуттям. І, звичайно, велике значення мала епоха, в яку творили майстри. Митців завжди вважали носіями натхнення, творіннями землі та посланцями неба.

Слово «мадонна» означає «моя жінка». З цим визначенням поєднався образ материнства як невід'ємний від уявлення про прекрасну жінку, що виконує головну життєву місію. Вже у формах культового живопису цей образ став втіленням гуманних, загальнолюдських понять. Тому він органічно перейшов у світський живопис.

З плином часу його гуманне утримання звільнялося від релігійної оболонки. Зображуючи мадонну з немовлям, художники рідко відмовляють собі в задоволенні додати пташку, або вазочку з квітами, або яку-небудь іскристу скляну кулю на підлокітнику крісла.

Художники епохи Відродження зображували у своїх картинах не просто жінку, а мадонну. Великі живописці створювали собі свій образ жінки, який поставав перед нами в святому образі.

Подібна іконографія була поширена і в дохристиянський час (наприклад, жінок з немовлям на руках любили зображувати скульптори з Танагри).

Образ Мадонни також знайшов втілення в західноєвропейській поезії та музиці. Було створено багато музичних творів, які присвячені Богородиці, наприклад, «Аве Марія», що означає «Радуйся, Маріє». Найзнаменитішими стали «Аве Марія» Джуліо Каччіні і Франца Шуберта.

У ході дослідження проблеми обраної теми виявлено, що вершиною творчості будь-якого художника є виконання образу Богоматері.

В результаті проведеної роботи щодо інтерпретації образу Діви Марії в творах художників було визначено різновиди ікон із зображенням Богоматері, опрацьовано та систематизовано процес створення копій картин та їх сутність.

Проаналізовано роботи художників різних століть та з'ясовано те, що митці надихались образом Святої Марії та зображували її з великою любов'ю, виконуючи у техніці лесування чи а-ля пріма, створювали ефект внутрішнього світіння Мадонни, робили її уособленням чистоти, особливої святості та духовної краси.

Таким чином, в роботі висвітлено значення образу Богородиці в житті багатьох народів, епох та релігій, ознайомлено з творчістю французького художника П'єра Клода Франсуа Делорма, копію картини якого «Діва Марія» було виконано у дипломній роботі.

Під час дослідження образу Пресвятої Богородиці було детально висвітлено поетапність виконання копії даного твору: матеріали (фарби, лаки, пензлі, палітри, розчинник), техніка створення роботи (лесування).

Також, зробивши екскурс в історію написання чудотворних ікон із зображенням Діви Марії було визначено, що великий дар писати ікони та зуміти передати всю велич і духовність її образу – справжнє Боже благословення.

Отже, мистецтво – належить усьому людству, є важливим засобом спілкування між людьми в різні епохи, слугує живим зв'язком між минулим, теперішнім і майбутнім. І скільки буде існувати світ, людство завжди буде звертатись до Богоматері, а митці зображуватимуть її в своїх безсмертних шедеврах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Баткин Л. М. Леонардо да Винчи и особенности ренессансного творческого мышления. Москва : Искусство, 1990. 417 с.
3. Болдырев Н. Ф. Леонардо да Винчи. Микеланджело. Рафаэль. Рембрант Москва : Искусство, 1998. 440 с.
4. Булгаков Ф. И. Антонис ван-Дейк. Санкт-Петербург : изд. ред. «Нового журнала иностранной литературы», 1903. 25-26 с.
5. Велика ілюстрована енциклопедія мистецтв. Пер. з англ. Київ : Махаон-Україна, 2008. 512 с.
6. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусств. Проблема эволюции в новом искусстве. Москва : 1930. 244 с.
7. Волкова П. 12 лучших художников Возрождения. Москва : АСТ. 2016. 280 с.
8. Вольная (свободная) копия в живописи. URL: <https://yavarda.ru/freecopy.html>. (дата звернення: 15.04.2019).
9. Гращенков В.Н. Итальянская портретная живопись последней трети XV века. Москва, 1959. 280 с.
10. Гуковский М. А. Мадонна Литта. Картина Леонардо да Винчи в Эрмитаже. Москва : Искусство, 1959. 96 с.
11. Данилова И. К. От Средневековья к Возрождению. Москва : Искусство, 1984. 408 с.
12. Демина Н. А. Андрей Рублев и художники его круга. Москва : Наука, 1972. 220 с.
13. Дем'яненко О. М. Образ Мадонни, матері, жінки в італійському живопису епохи Відродження : літературно-мистецький салон // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. 2014. 200 с.
14. Элиасберг Н. Е. Рафаэль. Москва : Искусство, 1961. 56 с.
15. Эрнст Г. История искусства. АСТ. 1998. 160 с.

16. Картина маслом, реплика, копия. URL: <https://www.annaorion.com.ua/otlichie-kartiny-maslom-ot-reprodukcii>. (дата звернення: 21.01.2019).
17. Клеваев В. Д. Лекции по истории искусства. Москва, 2007. 719 с.
18. Козленко Р.О. Рафаель і золотий перетин. 2010. 60 с.
19. Копирование великих художников или зачем делать копии. URL: <http://happytalant.ru/news/?p=2039>.
20. Копирование картин. Особенности, приёмы, способы рисования. URL: <https://jotto8.ru/blog/kopirovanie-kartin-osobennosti-priemy-sposoby-risovaniya>. (дата звернення: 28.11.2018).
21. Копия. Мир живописи. URL: <http://www.bibliotekar.ru/slovar-impr2/166.htm>. (дата звернення: 8.09.2018).
22. Копия и репродукция картины. URL: <https://truebrands.ru/1448/Копи́я-и́-репродуќция-картины>. (дата звернення: 14.10.2018).
23. Ладвинская А. А. 70 знаменитых художников. Донецк : БАО, 2006. 448 с.
24. Лебедевский М. С. Портреты Рафаэля. Москва : Изобразительное искусство, 1988. 100 с.
25. Левашова І. Ю. Велика православна енциклопедія. Донецьк : Глорія Трейд, 2013. 384 с.
26. Любимов Л. Искусство древней Руси. Москва : Просвещение, 1974. 336 с.
27. Любимов Л. Искусство западной Европы. Москва, 1982. 300 с.
28. Любимов Л. Л. Небо не слишком высоко. Москва : Просвещение, 1989. 25 с.
29. Мировая художественная культура : очерки истории : От зарождения до XVII века / [ред.-сост. Е. П. Кабкова ; худож. С. Будилов]. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 416 с.
30. Мировое искусство. Мастера итальянского Возрождения / [сост. И. Г. Мосин]. Санкт-Петербург : Кристалл; Москва : Оникс, 2006. 224 с.

31. Мировое искусство. 500 мастеров живописи / [сост. И. Г. Мосин : текст А. Савельева]. Санкт-Петербург : Кристалл; Москва : Оникс, 2005. 256 с.
32. Найкрасивіші зображення Богоматері. URL : <http://credo.pro/2017/05/182078>. (дата звернення: 15.09.2018).
33. Никулин Н. Н. Рогир ван дер Вейден. Лука, рисующий Мадонну. Москва : Наука, 1964. 52 с.
34. Персианова О. М. Эрмитаж. Путеводитель по залам музея. Ленинград : Аврора, 1985. 350 с.
35. Платонова Н. И. Искусство : энциклопедия. Москва : Росмэн, 2006. 143 с.
36. Рак О. О. Світ православної ікони. Київ, 2005. 87 с.
37. Репродукция, копия, повтор. URL: <https://canvas.com.ua/npravleniya-iskusstva/reproduksiya-koriya-povtor-v-chem-raznitsa>. (дата звернення: 16.11.2018).
38. Сеайль Г. Леонардо да Винчи как художник и учёный: опыт психологической биографии. Москва : КомКнига, 2007. 344 с.
39. Сизеран Р. Эстетика портрета по Леонардо да Винчи. Москва, 1991. 150 с.
40. Словарь искусств. URL: <http://chgal.ssu.samara.ru/Slovar%20iskusstv/slovar%20kopia.html>. (дата звернення: 6.12.2018).
41. Сомов А. И. Жироде-Триозон, Анн-Луи // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). Санкт-Петербург, 1890-1907. 470 с.
42. Стам С. М. Флорентийские мадонны Рафаэля: вопросы идейного содержания. Саратов, 1982. 80 с.
43. Стась М. І. Академічний живопис : навч.-метод. посіб. Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. 244 с.
44. Филиппов М. М. Леонардо да Винчи как художник, учёный и философ: биографический очерк. Санкт-Петербург, 1892. 88 с.
45. Хейзинга Й. Осень Средневековья. Москва : Наука, 1988. 544 с.
46. Шапиро Ю. Г. Антонис ван-Дейк. Ленинград : Аврора, 1971. 316 с.

47. Шапиро Ю. Г. Эрмитаж. По выставкам и залам. Ленинград : Искусство, 1983. 324 с.

48. Я познаю мир : энциклопедия : Великие художники / [авт. И. А. Андрианова; ил. О. А. Васильев]. Москва : АСТ : Астрель, 2006. 397 с.

49. Я познаю мир : энциклопедия : 100 мировых шедевров / [авт.сост. П. А. Политов; худож. : Г. Н. Соколов и др.]. Москва : АСТ : Астрель, 2009. 382 с.